

HISTORIENS VINGSLAG

Red. Arne Johansson Kerstin Åhröm

SKOGSBYN NOLBY

Nolby ligger på Indalskogen och gränsar i nordväst till Nilsböle, Liden. Gårdarna och den odlade delen låg i huvudsak vid Djupsjön. Närmaste allmänna kommunikationsled är riksväg 86 dit det är cirka 4 kilometer ner till Sunnås, som var den närmaste byn av betydelse. Avståndet till Liden är 8 km och till Indal 12 km. Färdas man åt nordost hamnar man i Bredsjön, Ljustorp dit det är ca 8 km.

Nolby var befolkat från mitten av sjuttonhundratalet fram till 1929. Folk flyttade in och flyttade ut. Förmodligen felbedömde man försörjningsmöjligheterna. Att tillgångarna var knappa vittnar den stora barnadödligheten om. Man hade det svårt på Nolby. Döden var ofta på besök. Nils Jonsson och Kerstin Persdotter fick på 14 år 10 barn. Åtta dog som spädbarn. Dödsorsak okänd. Kanske räckte inte maten till.

Man hade täta kommunikationer med byarna nere vid Indalsälven. Tätorterna i Indal och Liden besöktes flitigt. Det var väglöst land ända fram till 1955 då Jerikovägen byggdes. Dom sista bofasta flyttade redan 1929. Någon nytta av vägen fick dom inte.

Lidens tidning

Artikelförfattaren Sven Söderqvist med hustrun Birgitta vid Per Jons i Nolby, oktober 2003. Foto: Arne Johansson

Egen by

Nolby är registrerad, som en egen by inom Indals socken. Det fanns fyra boställen inom Nolby. Per Jons och Bjelkströms, som vi idag räknar som Nolby. I östra spetsen av Djupsjön låg Gammelkalles. Här finns endast torpargrunderna kvar. Vid Himmelssjön ligger Dalqvists torpet. Numera sommarställe.

Skogen, ännu ej utbruten, tillhörde Indals och Lonings allmänningar. Skogen var starkt uthuggen. Skogsmarken bestod till stor del av onyttiga berg, myror och vattendrag. I handlingar finns Sägen och Sägån namngivna. Fanns redan 1789 såg vid Nolby?

Per Jons i Nolby.
Målad av Lars Åslin, Sunnås.

Bjlkströms gård påminde om den gamla gården på Gudmundstjärn. Man hade plats för fem kor, två hästar och ungdjur. En sportstuga finns nu på fastigheten, ägare är familjen Ytterbom. Den enda kvarvarande gården kallades för "Per Jons" efter värlmlänningen Per Jonsson. Den är renoverad och i gott skick. Här hade man plats för 3-4 kor och häst.

Per Jons i Nolby efter ombyggnad.
Djupsjön i bakgrunden.
Foto: Arne Johansson.

Nolby blev ett högkvarter för dom hästar, som bönderna släppte ut på sommarbete mellan våranden och slättanden. Dialektalt kallades den här tiden för "Storhuvvela". Tiden mellan slättern och höstskörden kallades för "Lillhuvvela". Det var inte ovanligt att här samlades 20 till 30 hästar. Hästarna kom både från Liden och Indal. Det berättas att någon glömt ytterdörren öppen till Per Jons huset. En nyfiken häst tittade in och lyckades knuffa igen ytterdörren. För att hitta ut tog hästen trappen upp till övervåningen. Hur det i detalj gick till att få ner hästen, vet inte skribenten. Men den behövde inte avlivas.

Uppodling 1762

Den 9 oktober 1762 erhåller Lars Jonsson och Nils Jonsson Konungens Befallningshavares tillstånd att upparbeta två hemman på tillsammans 12 mål. Samtidigt erhåller dom 25 skattefria år. Av texten framgår att man redan påbörjat uppodlingen. Lars kom från Östsunnanä och Nils från Harvom. Dom var inte släkt. Kung i Sverige

var då Adolf Fredrik. Han med Fettisdagsbullarna.

Lars och Nils Jonsson, blev dom första nybyggarna på det område, som kallades Lonings Kronoallmänning. Något senare befolkades Mosjölund, Mosjöholm och Gudmundstjärn. På en karta från 1789 kallas fastigheterna för Nordby Nybygge.

Första barnet på Nolby ser ut att vara Gertrud Larsdotter f. 1766-11-06.

1795 tilldelas dom båda nybyggarna skog motsvarande 5 mål vardera. Lars Jonsson hade nu lämnat Nolby. Ny ägare blev mågen Per Persson Bjelkström, som äktade dottern i huset Brita Larsdotter. Bjelkström kom till i över hundra år vara bosatta på Nolby.

Familjen Jonsson var de sista bofasta på Per Jons i Nolby. De avflyttade 1928.
Foto: Troligen Lars Åslin, Sunnås, 1920.

Nolbyskogen gränsade mot Nilsböle, Liden. Nils Jonsson fick det västra skiftet och Per Persson det östra. Någon lagfart på det här fänget finns inte. Kanske sökte man aldrig lagfart eller också finns ägandet registrerat på annat sätt. Den västra fastigheten brukades fram till 30-talet. Den siste brukaren av Bjelkströms var Johan Adolf Näslund, som flyttade 1921.

Skolundervisning

Den första dokumenterade undervisningen skedde på Nolby 1896. Undervisningen skötes av en lärarinna Anna Karin Wallin f. 1877-09-27. Gift Åström. Anna Karin avled 1923-02-17. Hon hade sin bostad på Nolby, antagli-

gen hos Per Jons där också undervisningen skedde. Första skoldagen var den 23 januari och det fanns 11 elever. Det finns ingen förteckning över eleverna. Anna Karin förde dagbok under sin tid på Nolby. Dagboken finns hos PRO Indal. Om man antar att skolplikten var 6 årig och att den trädde ikraft det är man fyllde sju år så finns det endast fyra elever boende på Nolby. Resten kom antagligen från Mosjölund, Mosjöholm, kanske även från Gudmundstjärn. 1916 skedde undervisningen i Sunnås

Varför skriva historik

Man kan fundera varför det var intressant att skriva en historik över skogsbyn Nolby. Den regniga sommaren 1956 bodde jag tillsammans med ett skogsarbetarelag på Nolby, på övervåningen till Pher Jons. Frånsett att det regnade och att det fanns mycket orm, så hade vi ganska trevligt. Abborrarna i Djupsjön var stora och feta, men ville inte gärna ta på kroken förrän framemot midnatt.

Bland dom som kom på besök fanns en snygging nerifrån byn. Även hon hade en del av sina anor på Nolby. Tillhörde Spel Borgens släkt. Hon blev så småningom mor till mina barn. Det fanns alltså anledning till att forska!

På ett nästan mirakulöst sätt har det vid forskning visat sig att det finns ett otal bindningar till mitt hem och min släkt. Den förste åbon på Nolby Lars Jonsson född 1730 var min mormors mormors morfar. Pher Bjelkström född 1771 var min mormors mormors far. Jag visste tidigare att min mormors mor Kattarina Jonsdotter var född på Nolby. 1828 flyttade hon till Liden. Samma år flyttade min mormors far, Lars Bergström, från Nolby till Liden. 1858 flyttade Jonas Fredrik Bjelkström med familj till Halvgårdssvedjan i Dacke. Den fastighet där jag är uppväxt och som fortfarande finns kvar i släkten.

Sven Söderqvist, Februari 2004

Sven Söderqvist

Lidens Tidnings flitigt anlitade gästskribent Sven Söderqvist i Sunnås behöver för många ingen presentation.

Som tidigare inspektör för Norrskog är han väl smält legendarisk. Sven Söderqvist är född 1926 i "kökssoffan" på Dacke 1:16, Halvgårdssvedjan. Barndomshemmet var ett torp med fyra kor och en häst. Pappan var stenarbetare från Värmland och mamman kom från Bodaskogen i Järkvissle. Sven är yngst av tre bröder. Sven har aldrig fått någon humanistisk utbildning. Han läste dock redan i tonåren engelska på radiokurserna. Matematiska kunskaper kom via korrespondens med Hermods. Han var en flitig gäst i Logen Vaksams bibliotek i Liden, och tyckte om historia och att studera kartor.

Sven gjorde tvåårig militärtjänst och blev reservofficer på T3 i trafiktjänst. År 1959 gifte han sig med Birgitta Åslin från Sunnås. De har en dotter och en son.

Sven var skogsarbetare fram till 1956. Han genomgick utbildning i kolning uppe i Norrbotten. De skogliga kunskaperna kom från Skogsinstitutet i Bispgården. År 1959 anställdes han vid Skogsägareföreningen, och flyttade 1960 till Liden. Sven var planeringsinspektör inom ett stort område, som sträckte sig från Jämtlandsgränsen till Viksjö och Tynderö. Sven har för de skogliga insatserna tilldelats Sveriges Skogsvårdsförbunds Silverkvist.

Allt ifrån tidiga barnår har Sven varit oerhört idrottsintresserad. Sven har prövat på det mesta; Vasaloppet, Lidingöloppet, Flyktingloppet, Stockholm Maraton och främst av allt New York Maraton. Sven har varit tävlande och funktionär vid hundratals serietävlingar. Han har även varit backhoppningsdomare. Han har i många år jobbat hårt med både Storskälarennet och Indalsledenloppet. Idrottsföreningarna har varit Sillre IF (nedlagd), Indals-Lidens SOK (nedlagd), Indals-Lidens SK, Kovlands IF och Timrå AIF. I favoritsporten orientering har han tävlat i femtio år. Idag tävlar han i klassen herrar 75 för Kovland.

Historieintresset från ungdomsåren håller i sig och fascinationen av födelsebyn Dacke och dess historia hoppas han skall bli verklighet i form av en bok en dag.

Text och foto: Arne Johansson

